

KonstnärersUnionen (k)

Konstnärsförbundet Alliansen (KFA)

Adress: Klippan 18, 41451 Göteborg. Tel. 073-7070555

Hemsida: www.konstnarsalliansen.se, e-post: kansli@konstnarsalliansen.se

Organisationsnummer: 802401-9757

Organisationsnummer: 802434-4767

Göteborg/Stockholm augusti 2018

Yttrande över utredningen ”Konstnär oavsett villkor”, SOU 2018:23.

Konstnärsförbundet Alliansen KFA och Konstnärersunionen tar i detta yttrande fasta på bild- och formkonstnärernas arbetsvillkor och dess ekonomiska konsekvenser över tid.

Utredningens bedömningar och förslag.

9.2.1 Motiv och inriktning.

Utredningens förslag för inriktningen av konstnärspolitiken får anses vara offensiva och det finns en vilja att bredda och utveckla arbetsmarknaden för konstnärerna. KFA ser positivt på inriktningen genom att konstnärernas kunskaper ska tas tillvara vid förändring, utveckling och förnyelse i samhället, att dess möjligheter att verka som professionell konstnär i hela landet är en självklarhet.

Utredningen noterar att man i budgetpropositionen 2016 anger att de kulturpolitiska målen kräver att konstnärerna kan försörja sig på sin konstnärliga verksamhet och att man har möjlighet att utveckla sitt konstnärskap. Man frågar då sig om det gäller alla aktiva konstnärer på halvtid, deltid etc? Målsättningen är naturligtvis vällovlig men hur skall detta gå till har varken riskdag eller ansvarig regering förklarat. För att man skall klara denna ambition krävs ett antal åtgärder, enligt Konstnärersalliansen. Bl a måste konstnärspolitiken tilldelas en procentuell större andel från statsbudgeten så att procenttalet ökar drastiskt. Flera arbetsmarknads politiska åtgärder behöver vidtas vad gäller olika ersättningar till konstnärer. Det saknas en hel del avtal om ersättning för utfört arbete med bl a staten, regioner och kommuner. Vi vill jämföra detta med de avtal om lön- och ersättningar som finns för musiker och skådespelare inom olika områden. Det är denna väg som måste erbjudas till verksamma bild- och formkonstnärer, vilket i sin tur stärker dess möjligheter för rätt till A-kassa, pensionsgrundande inkomst, stöd vid sjukdom och för vård av barn m m. Gammalmodiga stipendiesystem som bygger på korporativa förvaltningar och bedömningar måste minimeras till stöd för avtalade ersättningar och generella stöd. Om kraftiga åtgärder/reformer sätts in för att minimera konstnärernas ”brödjobb” skapas möjligheter för dessa att i allt väsentligt kunna verka som professionell konstnär då dess inkomster kan utökas.

Utredningen tar upp frågan om ”konstnärlig kvalitet” och lägger stor vikt vid detta. KFA menar naturligtvis att det är viktigt att främja bra kvalitet i den kulturproduktion som produceras i landet. Men hur menar utredningen att detta skall kontrolleras, vem skall mäta vad som är god kvalitet? Utredningen skriver att det inte finns några generella stöd till konstnärer. Det gör det visst för bild-

och formkonstnärer finns individuell visningsersättnings som fördelas av Bildupphovsrätt, det är ca 36 miljoner kr som staten årligen betalar till dem att i sin tur fördela efter generella kriterier. Samma sätt gäller ju för författare och deras författarpennning/ersättning.

KFA stödjer att staten skall inrätta generella ersättningssystem för konstnärer i stället för att fördela godtyckliga och orättvisa stipendier av konstnärer till andra konstnärer. Det är inget bra system. Se vidare vårt stora förslag till generellt konstnärstillägg.

KFA menar vad gäller konstnärlig kvalitet så måste detta ske i en dialog mellan producenter och konsument/brukare – allmänhet, där mötet med publik är avgörande för konstens utveckling. Att olika konstnärer tillåts medverka i beslut om konstnärsbidrag är vanskligt och rättsosäker på grund av dennes jävsituation, detta har inte minst uppmärksamats av medier då bidrag tilldelats felaktigt av flertalet jäviga ledamöter.

Sakkunniga och experter kan mycket väl rekryteras som rådgivare till konstnärsnämnden men att de då inte ska ha någon beslutanderätt.

9.2.3 Åtgärder för att stärka konstnärernas professionella arbete.

KFA tillstyrker de åtgärder som utredningen inom detta stycke förmedlar, vad gäller den ekonomiska ramen för konstnärspolitiken ska utökas, att man stärker och utvecklar fortbildning och kompetensutveckling, arbetar för att uppnå en vidgad arbetsmarknad för konstnärer, bättre förmedlingsinsatser är också en sak som kan förbättras ytterligare.

Inte minst är det viktigt att poängtera att bristen på social trygghet och samordning kring de myndigheter som ansvarar för sjukförsäkring, skatteregler med mera.

Nytt statligt konstnärsstöd! (Hänvisar till bifogad bilaga)

Konstnärsförbundet Alliansen (KFA) föreslår regering och riksdag ett nytt statligt konstnärsstöd riktat till yrkesverksamma bild- och formkonstnärer. Vi vill avveckla stipendiesystemet – de s.k. arbetsstipendierna – och i stället införa en inkomstrelaterad och pensionsgrundande. Konstnärsförbundet Alliansen (KFA) har utarbetat ett eget förslag som vi presenterar till alla riksdagspartier samt till Kulturdepartementet. Vi arbetar nu för att få en majoritet i riksdagen att ställa sig bakom förslaget till en ny konstnärsersättning.

Det är styrelsen för Sveriges bildkonstnärsfond, vilken ingår i Konstnärsnämnden, som handhar och fördelar det statliga, selektiva stipendiestödet. Det är regering och riksdag som fattar beslut om det årliga anslaget, på ca 70 miljoner kronor, till bildkonstnärsfonden. Själva fördelningssystemet bygger på en gammalmodig grundidé, den att majoriteten av stipendienämnden skall vara *korporativt* sammansatt av vissa konstnärsorganisationers representanter. Huvudkriteriet för fondstyrelsen är konstnärlig kvalitet och verksamhetens omfattning. Fördelningssystemet sägs anta regionala aspekter i sin bidragsgivning, men de får ändå kritik för snedfördelning och en omfattande dominans från huvudstaden. Konstnärsnämnden har ofta kritiserats för vänskapskorruption i samband med bidragsfördelningen och att man bryter mot jävsreglerna.

Företagsstöd och Teateralliansen...

Vårt förslag kan jämföras med det stöd som utgår till bönder och fiskerinäringen och liknande företagsstöd. Men än mer de etablerade Teater och musikerallianserna, för frilansade skådespelare och musiker.

För drygt 17 år sedan antogs ett innovativt förslag att inrätta bolaget Teateralliansen, som ett direkt förslag från utredningen ”**Arbete åt konstnärer, SOU 1997:183**” - förslaget fick namnet ”en tredje anställningsform”.

Teateralliansen (<http://teateralliansen.se>) är ett bolag som ägs gemensamt av Teaterförbundet, Svensk scenkonst och Trygghetsrådet, TRS (<http://www.trr.se>). Bolaget erhåller medel för sin verksamhet över kulturbudgeten och har som uppdrag att på det offentligt stödda teaterområdet utveckla en ny anställningsform, som minskar skillnaderna mellan fast anställning

och frilansanställning.

Förutom att ge de anställda skådespelarna en kontinuerlig arbetsplatstillhörighet har alliansen vidareutbildning och artistförmedling som huvuduppgifter. På liknande sätt har Musikeralliansen utvecklats på ett positivt sätt.

Konstnärersalliansen menar det finns likheter mellan vårt förslag till generellt konstnärstillägg och de båda teater- och musikerallianserna och med detta reformförslag vill vi att regering och riksdag nu ska medverka till att finansiera en reform för bild- och formkonstnärer, så som vi presenterar detta.

TeaterAlliansens uppdrag innefattar även:

Skådespelarförmedling

TeaterAlliansens skådespelarförmedling arbetar aktivt för att de anslutna skådespelarna ska fortsätta vara bland Sveriges mest anlitade. Det sker bland annat genom det med åren allt mer utbyggda kontaktnätet inom scen- och filmbranschen men också genom att stimulera skådespelarna till att själva vara aktiva och tillgängliga.

– Vi arbetar kontinuerligt med förmedlingsverksamheten genom att förvalta och förnya våra kontaktnät inom branschen, säger TeaterAlliansens vd Ulla Lidholm.

Kompetensutveckling för yrkesverksamma skådespelare

TeaterAlliansens kursverksamhet är en viktig plattform för kompetensutvecklingen i branschen. Det är en verksamhet som erbjuds hela landets professionella skådespelarkår och inte enbart den fortfarande allt för lilla grupp som fått förmånen att nå en anställning på TeaterAlliansen.

Målet är att ge skådespelarna nya impulser och möjlighet att utvecklas samt att underhålla sina yrkeskunskaper. Kompetensutvecklingen i form av kurser och workshops har ökat i såväl efterfrågan som omfattning under de senaste åren, och genomförts med goda resultat.

Företagsstöd och tillväxt

Runt 30 miljarder kronor, drygt 3 procent av statsbudgeten, betalas årligen ut som företagsstöd. Trots att det inte är några ringa summor saknas gedigna utvärderingar av effekterna av stödpolitiken.

Aktiv stödpolitik har funnits länge i Sverige och med skiftande inriktning. Från protektionistiskt stöd till nödåtgärder under strukturomvandlingar. Idag är aktiva statliga företagsstöd mer inriktade på att främja innovation, tillväxt och sysselsättning. Det som också utmärker dagens system är att det finns en myriad av aktörer som ansvarar för de olika stöden och att det råder brist på utvärderingar.

Hur stora är beloppen?

Bland de runt 30 miljarder som betalas ut direkt till företag finns transfereringar som inte alla skulle betrakta som företagsstöd. Ett exempel är Arbetsförmedlingens anställningsstöd som uppgår till dryga miljarden. Totalt sett står Arbetsförmedlingen för knappt 11 procent av de utbetalade stöden. Å andra sidan är inte kostnaderna för administrationen inräknade. Inte heller vissa krisåtgärder eller det statliga riskkapitalet är inräknat.

Konstnärersalliansen anser att det nu finns stora möjligheter att finansiera ett ny konstnärersättning som vi föreslår genom att bli överföra medel från arbetsmarknadspolitikens område.

Här citeras ett stycke ur utredningen; **Konstnärerna och trygghetssystemen, SOU 2003:21**, sid. 121 följande:

”Allians-modellen är alltså förebildlig också när det gäller att tillgodose frilansande konstnärers behov av förbättrad ålderspension, om än inte i samma utsträckning som för de flesta övriga grupper på arbetsmarknaden. En utvidgning av Allians-modellen skulle, utöver att lösa många andra konstnärliga och konstnärspolitiska problem, också förbättra många konstnärers sociala trygghet.”

Under större delen av 1980-talet fördelades en s.k. ”grundersättning” från Sv. bildkonstnärnsfond. Ersättningen till en bildkonstnär varierade på g a dennes årsinkomst. Det var alltså en ersättning som var baserad på om konstnären hade en svag ekonomi, men även en kvalitativ bedömning gjordes.

Ersättningarna som fördelades kunde vara på 15.000 kr/år alternativt 40.000 kr/år.

Under 1990-talet och framåt har fördelningssystemet stramats åt så att allt mindre konstnärer erhåller något bidrag. Idag beviljas bidrag till drygt 10% av de sökande (ca 2000). Det är arbetsstipendier som fördelas på ett år eller på två år, skattefria stipendier. Som sagts tidigare är det inte konstnärens svaga ekonomiska ställning som är avgörande för stipendienämnden utan man väger in konstnärens kvalité och dennes omfattning, en subjektiv bedömning.

Fullt möjligt att införa ett generellt stöd

Betänkandet av konstnärstödsutredningen SOU 1997:184. Utredningen hade som uppdrag att utforma ett kulturpolitiskt generellt konstnärstöd till konstnärliga egenföretagare.

Själva stipendiesystemet som sådant har inte varit utsatt för en grundlig utvärdering, däremot har konstnärernas arbetsvillkor- och inkomstutveckling utretts under 90-talet, 2000-talet. Dels av den parlamentariska Kulturutredningen och dels av den s.k. ”**Konstnärstödsutredningen SOU 1997:184**” (framförallt utredningen ”**Konstnärerna och trygghetssystemen SOU 2003:21**”, utförde en grundlig analys av villkoren).

Se vidare Konstnärnsrådets undersökning: ”Konstnärernas demografi, inkomster och sociala villkor”. – en rapport om konstnärer inom alla konstområden verksamma i Sverige 2014 utifrån kön, ålder, inkomst, näringsverksamhet, bosättning, utländsk bakgrund, utbildning och social bakgrund.

Tysklands konstnärstöd

Marika Griehsel gjorde för utredningen en kartläggning av generella konstnärstöd i Europa samt i Kanada och Sydafrika.

Denna kartläggning visar att det finns ett flertal etablerade generella stöd till yrkesutövande konstnärer framför allt framhålls den tyska modellen.

Socialförsäkringssystem

Tyskland har en unik och uppskattad socialförsäkringsmodell inom kulturen sedan 1980-talet. Det uttalade motivet är att kulturen och kulturskapare har en särskild betydelse för samhället och att det är viktigt att skapa långsiktigt trygghet för den enskilda kulturskaparen.

Den speciella socialkassan, Künstlersocialkasse, KSK, är ett system för personer som bedriver konstnärlig eller publicistisk/journalistisk verksamhet som yrke och inte är anställd, utan verkar som enskild näringsidkare/egen företagare. Anslutna betalar halva den sociala avgiften via skatten och får på detta sätt tillgång till det sociala försäkringssystemet till en reducerad kostnad.

Enskilda kulturskapare ansöker om tillträde utifrån utbildning och nivå på produktion. Man ska styrka att man arbetar som kulturskapare och att man har en minimiinkomst på 3 900 euro. Nyetablerade har en period på fem år att komma upp till den lägsta nivån. Vid anslutning till Künstlersocialkasse omfattas man av pension, ersättning vid sjukdom samt särskild omvårdnad av äldre. Arbetslöshetsstöd utgår inte.

Institutioner som museer, teatrar, gallerier med flera som har inkomster från kulturskapares prestationer bidrar till kassan med cirka 5 procent av intäkterna från verksamheten (Künstlersocialabgabe). Detta utgör 60 procent av den andra halvan in i

kassan. De resterande 40 procenten betalas av respektive förbundsland. I Tyskland är de flesta inom kulturområdet och kreativa näringar fortsatt anställda. Där råder samma villkor och rättigheter till trygghetsystem som för anställda generellt. År 2014 var 249 000 företag aktiva inom kulturella och kreativa näringar. De omsatte gemensamt 146 miljarder euro per år med över 809 000 personer anställda.⁵⁸ Småföretagare som har en omsättning under 17 500 euro betalar inte moms. Moms på litteratur och ljudböcker ligger på 7 procent till skillnad från den normala momssatsen på 19 procent. Under vissa förutsättningar är offentliga, icke-kommersiella kulturaktiviteter helt undantagna moms och andra skatter.

⁵⁷ "Compendium, Cultural Policies and Trends in Europe, Tyskland", 17th edition 2016, s. 53.

⁵⁸ Ibid, s. 27.

Den officiella siffran visar att 1 620 000 personer var verksamma inom kultur och kreativa näringar 2014.

Kulturella och kreativa näringar

Kulturella och kreativa näringar uppmärksammas allt mer som en fristående men viktig del inom allt kulturskapande. Redan 2007 inledde Ministeriet för ekonomi i delstaten Nordrhein-Westfalen ett arbete för att ge stöd till unga kulturentreprenörer.

Nu utökas arbetet vid Centre for Excellence for Culture and Creative Industries för att öka samarbetet mellan kultur och en rad andra näringar som till exempel marknadsföring och tillverkningsindustri, för att skapa nya plattformar och nätverk. Satsningen är ett initiativ från det federala ministeriet för ekonomi och teknologi samt den av regeringen utsedda kommissionären för kultur och media, en ministerpost i den federala regeringen och leder arbete i utskottet för kultur och media i det tyska nationella parlamentet, Bundestagen.

En intressant uppgift för Parliamentary Committee on Cultural and Media Affairs, är bland annat, att överse hur politiska beslut påverkar kulturen. Detta kallas Kulturverträglichkeit, eller på svenska, kulturkompatibilitet. Det anses svårt att omsätta i praktiken, men är en markör och ett medvetandegörande om hur olika beslut och lagar som kan verka liggja bortom kulturområdet får konsekvenser för kulturskapare.⁵⁹

Stöd

Det finns en rad olika stipendier och utmärkelser finansierade med både offentliga och privata medel. 2013 återfinns över 6000 olika priser i handboken för Kulturpriser⁶⁰. Summorna är ofta små och innebär inte någon nämnvärd inkomst för kulturskapare utan är främst ett erkännande som kan leda till uppmärksamhet och därmed skapa bättre förutsättningar för arbete och inkomst. Trots det stora antalet priser anses det att den totala summan inte utgör mer än en procent av vad som spenderas på kultur i Tyskland.

Privata aktörer, företag och stiftelser

Det finns en lång tradition i Tyskland av privata aktörer och initiativ inom kulturområdet. På senare tid har det fått ytterligare relevans, eftersom både de offentliga och privata kassaflödena minskade med början under den finansiella krisen 2008-2009. Undantaget är den federala regeringen som har ökat sina utgifter för rustning av platser och byggnader av nationell historisk vikt, inte minst i huvudstaden Berlin.

Volontärarbete, vänskapsföreningar, insamlingar, företag och stiftelser får en allt större betydelse för kulturlivet lokalt.

⁵⁹ "Compendium, Cultural Policies and Trends in Europe, Tyskland", s. 7.

⁶⁰ www.kulturpreise.de

Beträffande Statens konstråds verksamhet.

Konstrådet vägrar att utannonsera gestaltningsuppdragen i enlighet med Lagen om offentlig upphandling LOU

Enligt lag (2016:1145) offentlig upphandling, 4. kap. Allmänna bestämmelser framgår. 1 § Upphandlande myndigheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Upphandlingar ska vidare genomföras i enlighet med principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet.

Hänvisar till 20 kap. Allmänna bestämmelser om avtalsspärr.

Om den upphandlande myndigheten är skyldig att skicka en underrättelse om tilldelningsbeslut enl. 12 kap. Får myndigheten inte ingå avtal (avtalsspärr) förrän 10 dagar har gått från det att underrättelsen skickades.

Fel vid avtalstecknande, överträdelse av avtalsspärr eller av upphandlingsprinciperna

Ett avtal får enl. LOU ogiltigförklaras om en leverantör lidit skada eller kan komma att lida skada på grund av den upphandlande myndigheten eller enheten överträtt de grundläggande upphandlingsrättsliga principerna eller någon annan bestämmelse i LOU samt:

- slutit ett avtal innan underrättelse om tilldelningsbeslut skickats,
- slutit ett avtal i strid med ett interimistiskt beslut,
- slutit ett avtal i strid med en avtalsspärr eller en tiodagarsfrist.

Den upphandlande myndigheten – Konstrådet - måste visa att de skäl som anges för att motivera förhandlat förfarande utan annonsering gör det absolut nödvändigt att kontraktet tilldelas en särskild leverantör. Undantaget från annonseringsplikten ska tillämpas restriktivt och endast i undantagsfall. Undantaget får enbart användas när myndigheten kan visa att inga likvärdiga konstverk eller konstnärer existerar. Det framgår inte av konstrådets beskrivning att det handlar om ensamrätt eller att myndigheten kunnat bevisa att uppdraget inte skulle kunna tilldelas en annan leverantör.

Av konstrådets beslutsunderlag gällande bl a projekt humanisten Göteborgs universitet och dess projektledare framgår bl a följande. För det första kan konstateras att när man tar del av hela 2016 års kravbeskrivningar över antalet tecknade kontrakt med uppdragstagare och de som hittills tecknats under 2017, så kommer alltid den aktuella projektledaren fram till att man skall använda sig av direktupphandling – inte utannonsera gestaltningsuppdraget. Detta vill jag påstå är helt unikt och går stick i stäv med samtliga principer i lagen om offentlig upphandling. Att en myndighet har förutsatt att man inte över huvudtaget kommer att utannonsera eller konkurrensutsätta ett enda uppdrag, trots att dessa i de flesta fall överstiger 1 miljon kronor.

Konkurrensverkets yttrande.

Undantaget i 6 kap. 14 § LOU redogörs för i förarbetet till nya LOU. Se bl.a.:

"En upphandlande myndighet får använda ett förhandlat förfarande utan föregående annonsering om

det som ska upphandlas kan tillhandahållas endast av en viss leverantör därför att

1. syftet med upphandlingen är att skapa eller förvärva ett unikt konstverk eller en unik konstnärlig prestation,
2. det av tekniska skäl inte finns någon konkurrens, eller
3. det som ska anskaffas skyddas av ensamrätt och därför endast kan tillhandahållas av en viss leverantör.

Ett sådant förfarande får i fall som avses i första stycket 2 och 3 användas endast om det inte finns något rimligt alternativ och avsaknaden av konkurrens inte beror på en konstruerad avgränsning av förutsättningarna för upphandlingen.

Paragrafen genomför artikel 32.2 b i LOU-direktivet och motsvarar 4 kap. 5 § första stycket 2 LOU. Paragrafen har utformats med beaktande av *Lagrådets* synpunkter. Övervägandena finns i avsnitt 12.1.3.1 förhållande till gällande rätt tydliggörs i *första stycket 1* att vid inköp av en produkt av konstnärlig gestaltning, får förhandlat förfarande utan föregående annonsering endast användas om det är fråga om att förvärva ett unikt konstverk eller en unik konstnärlig prestation (jfr RÅ 2008 ref 79 och RÅ 2009 134. I *punkten 2* klargörs att förhandlat förfarande utan föregående annonsering får användas om det av tekniska skäl inte finns någon konkurrens. Skyddet av ensamrätt i *punkten 3* inkluderar skydd av immateriella rättigheter. **Av andra stycket framgår under vilka förutsättningar undantagen i första stycket 2 och 3 får tillämpas. Dels krävs att det inte finns några rimliga alternativ, dels att denna situation inte beror på en konstruerad avgränsning av förutsättningarna för upphandlingen. Med detta avses att den upphandlande myndigheten inte själv skapat bristen på konkurrens genom att utforma förutsättningarna för upphandlingen på så sätt att bara en viss leverantör kan komma ifråga.** Att avsaknaden av konkurrens inte beror på en konstruerad avgränsning av förutsättningarna för upphandlingen uttrycks i direktivet som att avsaknaden av konkurrens inte får bero på en konstgjord begränsning av upphandlingsparametrarna. Ändringen har gjorts i förenklande syfte och någon skillnad i sak är inte avsedd. För att kunna tillämpa punkten 3 är det inte tillräckligt att varan eller tjänsten är skyddad av ensamrätt. Den upphandlande myndigheten måste också kunna visa att det inte är möjligt för någon annan att genomföra uppdraget (jfr dom kommissionen mot Spanien, (C-328/92, EU:C:1994:178).

(prop. 2015/16:195 s. 999)."

Andreas Kanellopoulos

Sakkunnig Konkurrensverket

Hänvisar till följande lagakraftvunna domar

Dom förvaltningsrätten i Linköping 2013-01-11, mål nr 6558-12. Tony Roos mot Östergötlands landsting. Samtliga domar lagakraftvunna.

Kammarrättens dom i Stockholm, 2016-07-06, mål nr: 6-16, gällande upphandling av konst från Stockholms konst.

Kammarrättens dom i Stockholm, 2017-03-07, mål nr; 5177-16, gällande upphandling av konst från Stockholm stad/Konst.

Dessa domar som då fastställt, utan att man hänvisat till RÅ 2008, har skett efter 2008, i Regeringsrätten, kammarrätten i Göteborg 2008-2009.

Kammarrättens dom i Göteborg 2008-2009, dom 3 dec. 2008, mål nr: 5353-08, Regeringsrättens dom 18 sept. 2009, 8272-08.

EU-domstolen

Eftersom otillåtna direktupphandlingar av EU-domstolen utpekats som den enskilt mest allvarliga överträdelsen av upphandlingslagstiftningen ligger det, enligt min mening, nära tillhands att dra slutsatsen att lagstiftaren helt enkelt presumerat att skada alltid föreligger vid otillåten direktupphandling, om inte för någon enskild leverantör så i vart fall för marknaden i stort.

EU-kommissionen har i riktlinjer avseende offentlig upphandling angett att **undantagets** tillämpningsområde, **då konstnärliga skäl föreligger, är mycket smalt och att det endast är tillämpligt då det bara finns en leverantör som kan tillhandahålla det efterfrågade uppdraget.** Enligt kommissionen kan undantaget exempelvis användas i situationer då den upphandlande myndigheten eller enheten redan har beställt ett konstverk av en viss konstnär och önskar beställa ett exakt likadant för att uppnå ett enhetligt resultat.

Däribland principerna om likabehandling och ickediskriminering samt öppenhet (transparens) innebärande att alla leverantörer ska behandlas lika och ges möjlighet till sådan insyn att de i konkurrens med andra leverantörer kan lämna anbud på lika villkor. Bestämmelserna har utformats i syfte att bl.a. försvåra möjligheterna att vid offentlig anskaffning gynna eller missgynna vissa leverantörer på ett obehörigt och därmed konkurrenssnedvridande sätt och är också ägnade att motverka korrupcion i den offentliga verksamheten.

SAMMANFATTNING OCH FÖRSLAG:

1. Statens konstråd måste publicera en underrättelse om tilldelningsbeslut enl. 12 kap, LoU. Myndigheten kan inte ingå avtal (avtalsspärr) förrän 10 dagar har gått från det att underrättelsen skickades.

2. Ett avtal får enl. LOU ogiltigförklaras om en leverantör lidit skada om konstrådet överträtt de grundläggande upphandlingsrättsliga principerna eller någon annan bestämmelse i LOU samt:

- slutit ett avtal innan underrättelse om tilldelningsbeslut skickats, slutit ett avtal i strid med ett interimistiskt beslut. Det har därför i 1 kap. 9 § LOU införts ett antal unionsrättsligt grundade principer som oavsett upphandlingsförfarande ska iakttas vid offentlig upphandling. Däribland principerna om *likabehandling och ickediskriminering* samt *öppenhet (transparens)* innebärande att alla leverantörer ska behandlas lika och ges möjlighet till sådan insyn att de i konkurrens med andra leverantörer kan lämna anbud på lika villkor.

3. **EU-kommissionen** har i riktlinjer avseende offentlig upphandling angett att **undantagets** tillämpningsområde, **då unik konstnärlig prestation är mycket smalt och att det endast är tillämpligt då det bara finns en leverantör som kan tillhandahålla det efterfrågade uppdraget.**

4. Statens konstråd måste i god tid på sin hemsida publicera sina kommande gestaltungsprojekt och ev. motiveringar till vald upphandlingsmetod. Hela proceccen måste från början vara transparent och öppen samt konkurrensneutral.

5. Konstrådet måste vidare tydligt i protokoll beskriva och pröva varje projektledares eventuella jävsförhållande till anlitade konstnärer.

6. Eftersom konstrådets gestaltungsprojekts kostnad oftast ligger runt en miljon kronor, (Dvs över tröskelvärdet) skall gestaltungsuppdrag utannonseras så som föreskrivs i lagstiftningen.

Unik – begreppet

-skapa eller förvärva ett unikt konstverk eller en unik konstnärlig prestation, framgår av

lagtexten. Enligt ordboken betyder ordalydelsen följande:
”den enda i sitt slag; något som det bara finns en av.

KONSTNÄRSPOOLER (Se bifogad bilaga)

Vad är syftet med en konstnärspool?

☒ Egenanställning – ett plattformsföretag

☒ Underlätta för konstnärer som är ”arbetslösa” eller undersysselsatta

☒ Man utvecklar sin affärsidé, poolen sköter pengar och administration

☒ Som en vanlig anställning, men med ovanligt stor frihet och ansvar

Idén med konstnärspooler är framförallt att erbjuda bild- och formkonstnärer möjlighet att pröva en affärsidé eller att man vill kunna ta tillfälliga uppdrag som ska faktureras, utan att man behöver starta eget företag.

Konstnärspoolen, ett s.k. plattformsföretag, försöker kombinera anställningstrygghet med egenföretagande – konceptet bygger på att man är ”anställd” i konstnärspoolen, man ansvarar för sin egen affärsidé.

Man drar in sina egna inkomster (genom uppdrag), sköter marknadsföring och leveranser och allt som man har med den kreativa och operativa verksamheten att göra. Konstnärspoolen sköter ekonomi och pappersarbetet; fakturerar, bokför och betalar in skatt, arbetsgivaravgifter samt moms om man är momsregistrerad.

Inför Artotek

Konstnärsalliansen (KFA) föreslår nu att kommuner och landsting startar ett försöksprojekt med att införa ett Artotek.

Ett artotek fungerar så att kommunen som dels har en konstsamling och de som fortlöpande köper in konst skall kunna låna ut konst till offentliga myndigheter efter ansökan från dessa. **En del av artoteket kan fungera så att konstverk hyrs in av kommunen/förvaltningen där hyran tillkommer** upphovsrättsinnehavaren/konstnären. Konstnärer kan frivilligt anmäla sitt intresse till den ansvariga kommunala förvaltningen att de genom avtal kan delta i en uthyrningsverksamhet inom det kommunala artoteket. Konstverk ska även kunna köpas direkt av konstnärer.

En hemsida inrättas för ändamålet där anmälan om uthyrning kan göras och där man även kan se de verk som kan utlånas, förmedlas.

En person föreslås projektanställas för att starta upp verksamheten, samverkan sker i övrigt med kommunens kulturförvaltning och bibliotek. Artotek bygger mycket på att personalen och brukarna i hög utsträckning själva väljer den konst de vill se på institutionen.

Eventuellt kan regionala artotek handhas och där helhetsansvaret ligger på regionen stå för ansvaret och ledningen av dessa.

Artotek är ett exempel på kultur i vården, ett komplement till den medicinska vården som bygger på en vårdideologi där människor ses som en helhet och betonar vikten av stimulans av både kropp och själ. Kultur i vården kan vara dans, musik, teater, konst eller andra aktiviteter som bidrar till hälsa och livskvalitet.

KFA föreslår därför att regionen/kommunen inrättar ett artotek i enlighet med förslaget.
KFA står till förfogande för ytterligare frågor och information.

9.2.4 **Måluppfyllelse.**

Under denna rubrik förmedlar utredningen att de nuvarande stödordningarna för bidrag till konstnärer fungerar väl även om vissa förbättringar behövs. Detta är en bild som KFA inte delar, utan tvärt om fungerar stödordningarna dåligt och står inte för någon bredd eller utveckling och förmår inte tilldela tillräckliga arbetsbidrag. Som vi redan framfört i detta yttrande bygger stödordningarna på ett gammalmodigt system som måste avvecklas, nya ersättningsformer och fördelningsprinciper måste in. Knappt 10% av de sökande av arbetsstipendier från Bildkonstnärnsfonden erhåller någon form av stipendium. Antalet sökande har minskat från 1990-talet fram till 2000-talet, från 3000 sökande till 1700 sökande. Förtroendet för stipendiesystemet är svagt bland konstnärskåren.

Utredningen skriver att stödordningarna i grunden bedöms fungera väl men vill att en modernisering skall ske. Utredningen gör ingen motivering om varför man tycker som man tycker och det är en svaghet. Att sitta och försvara ett gammalmodigt stöd som man tycker skall moderniseras utan att förklara hur ger ett märkligt intryck.

9.3.1 **Allmänt om utbildningssystemet.**

KFA stödjer förslagen till fortbildning för aktiva konstnärer, det finns alltid behov av detta. Det är också viktigt att snedrekryteringen till konsthögskolor minimeras. KFA anser vidare att en statlig översyn bör göras av de statliga konstskolorna framför allt vad gäller utbildningens längd om den kan sänkas till tre år med kompletteringar av praktik o dylikt. Utöver de statliga skolorna finns en rad andra konstutbildningar i landet som håller hög status i syfte att bedriva undervisning inom bild- och form området.

9.3.5 **Konstnärliga produktionshus för ungdomar.**

KFA är tveksam till införandet av konstnärliga produktionshus i landet som ett nytt statsbidrag. Syftet kan tänkas vara gott men det viktiga måste vara att äskandet om medel till konstnärsområdet där ska arbetsmarknaden prioriteras enligt KFA. Det är viktigare att en större del av statsbudgeten går till att förstärka arbetsmarknadssituationen för konstnärer, inte minst för bildkonstnärer. KFA avstyrker därför förslaget till produktionshus för ungdomar.

Utredningen nämner att det redan under åren redan satsas på konst och kultur som skapande skola, projektet Kreativa platser, Röda stens konsthall ungdomsverksamhet och Konst händer. Det är kulturverksamheter som utgår från de boendes önskemål och behov. Dessa projekt är viktiga för att på så sätt skapa bättre förutsättningar från boende i de socioekonomiska förortererna.

9.3.6 **Fortbildning för konstnärer.**

KFA bifaller förslaget till fortbildning för konstnärer. Dock anser KFA att det även finns andra institutioner och företag som kan bidra med ett fortbildningsarbete i framtiden vilket då måste undersökas vidare.

9.4 **Stärkt arbetsmarknad för konstnärer.**

Det är väsentligt ur alla synvinklar att arbetsmarknaden nu stärks och förnyas för bild- och formkonstnärerna. Vi stödjer här utredningens förslag till nya konstnärliga residensprogram på arbetsplatser, öka de offentliga inköpen av konst, inrättandet av en ny allians för upphovsmän, behovet av ett ökat myndighetsstöd för konstnärer.

9.4.1 **Allmänt om arbetsmarknaden för konstnärer.**

Det är viktigt att åtgärder vidtas för en stärkt arbetsmarknad för bild- och formkonstnärer av staten, kommuner och landsting.

Utredningen nämner här att det ska råda justa villkor när det gäller stärkt förhandlingsposition för ersättning för utfört arbete, detta är viktigt.

Det finns möjligheter att komma en bit på vägen, som utredningen själva nämner, nämligen att införa nya ersättningsformer för konstnärer, vilket KFA lämnat förslag på. Utöka internationaliseringen av våra yrkesgruppers möjligheter att hitta andra marknader inte minst inom EU:s område genom olika program och projekt, t ex i samverkan med kommuner och regioner samt företag.

Den hittillsvarande utställningsersättningen, gm MU-avtalet, måste förbättras vad gäller den ersättningen som konstnärer erhåller, vilken är alldeles för låg. Ersättningen bör utökas till 25-30.000 kr för en separatutställning för att kunna täcka alla omkostnader, ersättningen ska vara förhandlingsbar.

KFA föreslår: Verksamheten vid Konstnärnämnden respektive Sveriges bildkonstnärskommitté.

**Konstnärskommittén (KFA) uppmanar regeringen att vidta
förändring för att modernisera verksamheten vid Konstnärnämnden och
Sveriges bildkonstnärskommitté.**

**Tyvärr granskade inte den tidigare kulturutredningen verksamheten vid de
ovan nämnda myndigheterna och dess arbete med att fördela olika stipendier.**

Riksrevisionen kritisk

För första gången har Riksrevisionen (2008) granskat det stora bidragssystem för kulturlivet som byggdes upp på 1970-talet.

Riksrevisor Karin Lindell riktar framför allt kritik mot att riksdagens kulturpolitiska mål om konstnärlig förnyelse riskerar att inte uppfyllas.

Granskningen visar att det kommer in en del nya bidragstagare i systemet, men att huvuddelen av pengarna går till samma organisationer och kulturutövare år efter år.

Det är allvarlig kritik eftersom man inte vet om bidragen går dit de gör störst nytta och eftersom det finns brister i den interna kontrollen.

Även Konstnärnämnden ingår i granskningen och får i stort sett samma kritik formulerad. En enkätstudie som Riksrevisionen gjort bland fria kulturutövare visar att många upplever att kvantitativa kriterier av typen antal föreställningar väger tyngre än kvalitativa aspekter när Kulturrådet beslutar om bidrag. Många uppger också att det är en klar fördel att vara ett känt namn. Även Regeringen drabbas av Riksrevisionens kritik och bär ett tungt ansvar för det bristande uppföljningsarbetet.

I den enkätundersökning som tillställdes olika konstnärer förekommer både positiva och negativa iakttagelser. Flertalet anser att det finns risker för jäv och vänskapskorruption,

Att bidrag/stipendier borde vara skattepliktiga och sjukpenning- och pensionsgrundande.

I granskningen har Riksrevisionen konstaterat att det sällan förekommer att bidrag återbetalas.

När så sker är det oftast på bidragsmottagarens initiativ. Ingen av myndigheterna kräver heller verifierade dokumentation i form av kvitton i de fall de kan vara relevant.

Risker för jäv påtagligt

Riksrevisionen framhåller att bidragssystemet alltid kommer att ha en inbyggd jävsproblematik – om man nu inte ändrar i verksamheten och tar bort de korporativa inslagen. Granskningen visade att Konstnärnämndens beslutsprotokoll sällan innehåller dokumentation av jäv i förhållande till ansökningar som resulterar i avslag. Denna verksamhet är inte rättssäker.

Den enkät som Riksrevisionen genomförde i granskningen visade att **19 procent** av dem som sökt bidrag uppger sig känna till ett eller flera fall av jäv.

Det grundläggande problemet är att konstnärerna inom bildkonstnärskommittén är i majoritet, man sitter som ledamöter och skall fatta beslut om bidrag till andra konstnärer/kolleger.

Det är ett korporativt system som snarast borde avskaffas för att modernisera hela 8 verksamheten.

Andra sakkunniga oberoende personer borde i stället utses till de båda styrelserna. Det förefaller,

med tanke på den gällande förordningen, att "vissa" konstnärsorganisationer har företrädare utse ledamöter till nämnderna. Andra konstnärsorganisationer ställs åt sidan. Det är ett odemokratiskt och djupt orättvist system som härrör från koteriernas 1960-70-tal.

När det gäller bestämmelser om jäv är det förvaltningslagen (1986:23) som styr och vad som avgör vem eller vilka som anses vara jäviga. Jävsregler är till för att styra hur arbetet vid myndigheten organiseras och bedrivs för att garantera en objektiv och opartisk hantering av olika ärenden. Man kan inte på långa vägar anse att Konstnärsnämnden samt Bildkonstnärsfonden uppfyller dessa regler om opartiskhet och objektivitet, eftersom de hela tiden brottas med jävsproblematiken.

Det finns olika typer av jäv. T ex sakägar-, intresse- och släktskapsjäv, ställföreträdar jäv, ombuds eller biträdesjäv, grannlagenhets- eller delikatessjäv.

Delikatessjäv är exempel på när en handläggare tillhör samma organisation eller motsvarande självständig ekonomisk enhet som en sökande.

När en handläggare i ett visst ärende samtidigt i ett annat sammanhang står i ett möjligt beroendeförhållande till en sökande.

Konkurrensverkets synpunkter

I Konkurrensverkets rapportserie publicerades översynen "Konkurrensfrågor på bild- och formkonstområdet" (1999:3) beskrivs problematiken med de korporativa inslagen i bl a Bildkonstnärsfonden.

Sid 44, 5.1 Korporativa inslag, skrivs följande:

"I ett system där det allmänna bjudit in företrädare för olika yrkesförbund att delta i beslut om fördelningen av bidrag och ersättningar kommer risken för jävsituationer eller misstankar om detta vara svåra att undvika, särskilt mot bakgrund av att det finns stödberättigade konstnärer som inte givits representation."

Sid 45. "Även om regeringen breddar kretsen av nominerade konstnärsorganisationer och därmed reducerar risken för diskriminering, kvarstår frågetecknet kring det ändamålsenliga i att låta branschföreträdare ingå i de organ som har att fatta beslut om fördelning av allmänna medel."

Sid 47, 5.4 slutord.

"Det bör enligt verkets mening finnas kompetenta personer även utanför branschorganens medlemskrets, exempelvis konstnärer som är medlemmar i annan organisation eller andra personer med engagemang i konstvärlden såsom konstrecensenter, museiintendenter m fl."

I ett yttrande till Konkurrensverket i maj 1999 skriver dåvarande ordförande i Konstnärsnämndens styrelse, Lars Lönnroth bl a följande:

"Det nuvarande förfarandet att utse ledamöter minskar förtroendet för Bildkonstnärsfonden bland många av dagens bildkonstnärer som i stor utsträckning avstår från att gå in i en konstnärsfacklig organisation. För många konstnärer är idag alltså kopplingen mellan konstnärernas organisationer och fördelningen av det statliga konstnärsstödet en källa till misstro."

Riksrevisionen rekommenderade regeringen 2008 att se över de förordningar som styr bidragsgivningen så att det tydliggör på vilka grunder bidragen ska fördelas. Förordningen är gammalmodig och infördes 1982.

Riksrevisionen rekommenderade även Konstnärsnämnden att se till att de bidragssökande får korrekt information om de kriterier som ska tillämpas.

KFA kan inte se att regering och ansvarigt departement satt igång ett arbete med anledning av den kritik som framfördes av Riksrevisionen.

KFA anser att det ansvar som Kulturdepartementet innehar, kräver att åtgärder vidtas för att modernisera verksamheten vid Konstnärsnämnden respektive Bildkonstnärsfonden 9 i syfte att förnya regelverk och att avskaffa de korporativa inslagen i styrelserna.

Det rimmar illa med att Konstnärsnämnden även skall följa och utreda de ekonomiska villkoren

som konstnärer verkar under, när man som myndighet själva sitter och fördelar stipendier och bidrag (godtyckligt), någon annan myndighet - förslagsvis Statskontoret - borde därför ha den uppgiften att granska fördelade konstnärsbidrag och följa hur utvecklingen fortskrider när det gäller ekonomiska förhållanden för olika konstnärsgrupper.

9.4.3 Uppdrag om kulturella och kreativa näringar.

Utredningen konstaterar att de kreativa och kulturella näringarna är en viktig del av konstnärernas arbetsmarknad. Man föreslår att Tillväxtverket får i uppdrag att utveckla analyser och strategier för att stärka kreativa näringar i landet. KFA tillstyrker detta förslag.

9.4.6 Offentliga inköp av konst.

Utredningen föreslår att en procent av byggkostnaden skall avsättas när det offentliga bygger nytt. Utredningen anser att kunskaperna om vilka upphandlingsregler som skall gälla vid beställning av fast byggnadsanknuten konst måste förbättras. Statliga och landstingskommunala myndigheter ska inhämta råd och stöd av upphandlingsmyndigheten.

KFA tillstyrker dessa förslag.

Att en-procentregeln blir en lag eller en regel som fastställs av myndigheterna är en självklarhet som alla konstnärsorganisationer krävt under mycket lång tid.

Angående Statens konstråd

Statens konstråd har till uppgift att beställa offentliga gestaltningssuppdrag till statens olika fastigheter. För detta erhåller Konstrådet omkr 35-40 miljoner kronor.

Som myndighet sorterar Konstrådet under Kulturdepartementet som även har till uppgift att reglera dess verksamhet.

Genom en omfattande korrespondens med Konstrådets ledning allt sedan 2010 då

Konstnärsförbundet Alliansen (KFA) informerade rådet om att deras gestaltningssuppdrag är en B-tjänst inom ramen för lagen om offentlig upphandling (LOU) och att prejudicerande domar fastslagit i så väl som kammarrätten och i dåvarande Regeringsrätten fastställt att gestaltningssuppdragen är att betrakta som upphandling av tjänster och ska således upphandlas i enlighet med LOU-lagen.

Myndigheter som kan betraktas som stor jämförbara beställare av offentlig konst är Stockholms läns landsting samt SL (lokaltrafiken). De använder sig av LOU-lagen fullt ut och utannonserar samtliga gestaltningssuppdrag via hemsidan så att alla potentiella konkurrenter erhåller samma möjlighet till att inkomma med en intresseanmälan/ansbud. Man gör inge undantag från huvudregeln om utannonsering.

Tyvärr använder sig Konstrådet hela tiden av undantag och s.k. direktupphandling trots att detta strider mot huvudregeln och principerna för all upphandling. Det finns inget som säger att Konstrådet inte kan följa lagen och utannonsera såsom Stockholms landsting gör. För Konstrådet är det med all tydlighet ett sätt och en princip att man ska kunna handplocka konstnärer till uppdrag utan konkurrensutsättning. Detta gör ju att väldigt många yrkesaktiva konstnärer ställs utanför möjligheten att få konkurrera om uppdragen, konstnärer diskrimineras när Konstrådet håller stängda dörrar och där upphandlingen inte präglas av transparens samt att det ska göras på ett neutralt och opartiskt sätt.

KFA uppmanar därför regeringskansliet att verka för genom direktiv till Konstrådet som statlig myndighet att följa lagen om offentlig upphandling (LOU) genom att utannonsera gestaltningssuppdragen på sin hemsida.

Ber att få hänvisa Stockholms landsting, kulturförvaltningens hemsida, angående byggandet av 10 nya Karolinska sjukhuset och upphandlingen av gestaltningssuppdragen.

Hänvisar till Storstockholms lokaltrafik, SL – sl.se

Detta gäller upphandling av gestaltungsuppdrag till Citybanans nya stationer.

Överlåt konstinköpen till Läns museerna

KFA föreslår att de s.k löskonstinköpen skall göras av de olika läns museerna i landet. Detta betyder att inköpen decentraliseras till regionen. Läns museerna får vidare uppdraget att årligen arrangera en inköpsutställnings salong i respektive län. Genom avtal med läns museernas samarbetsorganisation; www.lansmuseerna.se, kan detta anordnas på ett seriöst sätt.

Det betyder att ett reformerat Statens konstråd endast skall hantera de byggnadsanknutna fasta gestaltningarna av de statliga myndigheterna.

Vägledande domar angående gestaltungsuppdrag

Följande domar är vägledande och prejudicerade mål där konstnärliga tjänster, gestaltungsuppdrag upphandlas. Här framgår tydligt vilka regler som gäller och att undantag inte kan göras generellt.

Förvaltningsrätten/kammarrätten i Stockholm föreslås läsa följande domslut.

Dom förvaltningsrätten i Göteborg 2010-09-22, mål nr 11155-10 E. Tony Roos mot Västra

Götalandsregionen.

Dom förvaltningsrätten i Linköping 2013-01-11, mål nr 6558-12. Tony Roos mot Östergötlands landsting.

Dom förvaltningsrätten i Stockholm 2013-04-29, mål nr 2922-13.

"Mot bakgrund av vad som framkommit i målet finner förvaltningsrätten att landstinget inte har visat att förutsättningarna för att tillämpa 4 kap. 5 § 2 LOU är uppfyllda. Det kan inte anses framgå att de aktuella gestaltungsuppdragen skulle ha sådana särskilda kravspecifikationer att endast viss konstnär kan utföra dem. Rätten anser att det i förevarande fall varit möjligt att annonsera ut gestaltungsuppdragen för att sedan utifrån inkomna intresseanmälningar välja ut ett antal konstnärer som får komma in med skissförslag i ett senare skede av byggprojektet. Landstinget har därför handlat i strid med LOU när det underlåtit att annonsera. Under förfarandet har landstinget dessutom vänt sig till konstnärer från ett geografiskt avgränsat område, Östergötlands län, något som också får anses oförenligt med LOU."

"Rätten har i förevarande situation att välja mellan att upphandlingen ska göras om eller rättas (jfr RÅ 2005 ref. 47). Eftersom felet har påverkat upphandlingens konkurrensuppsökande skede är en rättelse inte möjlig och upphandlingen ska därför göras om."

(Dom förvaltningsrätten i Linköping mål nr 6558-12.)

Vägledande dom

Kammarrätten skriver i sin dom 3 dec. 2008, mål nr: 5353-08, följande:

"Avgörande för om undantaget i 15 kap. 5 § 3 får tillämpas är enligt kammarrättens mening att det rör sig om en specifik situation där det som ska upphandlas av tekniska eller konstnärliga skäl eller på grund av ensamrätt endast kan levereras av en viss leverantör. Det måste således röra sig om en konstnärlig tjänst som av olika anledningar endast kan utföras av en viss leverantör och ingen annan. Det måste vidare på något sätt framgå varför just denna leverantör är den enda leverantör som kan utföra uppdraget."

Samt

I Regeringsrättens dom 18 sept. 2009, 8272-08, skrivs bl a följande.

"I målet är det ostridigt att kommunen köper en konstnärlig gestaltning. Det är då fråga om en offentlig upphandling som ska göras i enlighet med LOU, vilket innebär att kommunen ska öppna sin anskaffning för den konkurrens som finns. Detta förutsätts ske med tillämpning av något av de i lagen angivna förfarandena, vilka innebär olika grad av öppenhet, avvägd i 11 förhållande till vad upphandlingen avser. Den största öppenheten uppnås genom det förfarande som innebär att den upphandlande myndigheten genom en annons berättar om upphandlingen

och tar emot anbud från envar leverantör som anser sig kunna leverera”.

2006 utgav Nämnden för offentlig upphandling (NOU- uppgår nu i Konkurrensverket) en broschyr med namnet: ”Offentlig upphandling av arkitektur, formgivning och design”.

På sid. 8, 3. Förhandlad upphandling utan föregående annonsering, framkommer följande. ”Förhandlad upphandling utan föregående annonsering får tillämpas i vissa i direktiven särskilda angivna fall. Förfarandet innebär att upphandlande myndigheter/enheter undantagsvis kan köpa varor, tjänster och byggentreprenader genom ett förfarande utan föregående annonsering. Reglerna som styr förfarandet skall tolkas restriktivt. Den upphandlande myndigheten har bevisbördan för satt de skäl som åberopas för undantaget verkligen föreligger.

Bland de skäl som kan motivera användningen av förhandlad upphandling utan föregående annonsering kan för tilldelning av kontrakt för arkitektur, formgivning och design nämnas:

– att kontraktet av tekniska eller konstnärliga skäl eller med hänsyn till ensamrätt endast kan tilldelas en leverantör,
– att ett offentligt tjänstekontrakt följer på en projekttävling och enligt tillämpliga regler skall tilldelas vinnaren eller en av vinnarna i tävlingen. Om det finns flera vinnare i en tävling skall samtliga vinnare inbjudas att delta i förhandlingarna,
– kompletterande tjänster som inte ingår i det ursprungliga kontraktet, men som genom oförutsedda omständigheter blivit nödvändiga för att de tjänster som beskrivs i projektet skall kunna utföras. En förutsättning för att detta undantag skall vara tillgängligt är att kontraktet tilldelas den leverantör som utför den ursprungliga tjänsten. Tjänsten skall, antingen av tekniska eller konstnärliga skäl inte kunna avskiljas från det ursprungliga kontraktet utan stora olägenheter för den upphandlande myndigheten, eller även om tjänsterna kan avskiljas från det ursprungliga kontraktet, vara absolut nödvändiga för att kontraktet skall kunna fullföljas.”

”Undantaget skall, på samma sätt som reglerna över tröskelvärdena, tillämpas restriktivt. Estetiska värden är enligt NOU:s uppfattning normalt inte en tillräcklig grund för att utnyttja undantagsregeln. När konst upphandlas skall, på samma sätt som vid annan offentlig upphandling, den konkurrens som finns på marknaden utnyttjas. Endast i vissa enstaka konstupphandlingar kan ett anbud inhämtas genom att den ende leverantören som kan ha möjlighet att tillhandahålla konstverket tillfrågas.”

- Art.1.11.e i direktiv 2004/18/EG inom klassiska sektorn och Art. 1.10 i direktiv 2004/17/EG inom försörjningssektorerna.
- Art. 31 direktiv 2004/18/EG inom klassiska sektorn och art. 40. p.3 direktiv 2004/17/EG inom försörjningssektorerna.

Myndigheten har bevisbördan

Huvudregeln enligt 15 kap. 4 § LOU är att upphandlingar ska annonseras och att alla potentiella leverantörer därigenom ska beredas tillfälle att inkomma med anbud.

Avtal får ingås med en leverantör utan föregående annonsering endast i vissa specificerade undantagsfall. Undantagen från skyldigheten att annonsera upphandlingar ska enligt EU-domstolens och Högsta förvaltningsdomstolens praxis tolkas restriktivt. Den som åberopar en undantagsbestämmelse har bevisbördan för att det verkligen föreligger sådana omständigheter som motiverar att undantagsbestämmelsen får tillämpas.

I 15 kap. LOU finns ingen särreglering jämfört med lagens direktivstyrda delar i fråga om restriktivitet och bevisbördans placering vid åberopande av undantag -

Se bl.a. mål 199/85 *Kommissionen mot Italien* punkt 14, C-20/01 och C-28/01 *Kommissionen mot Tyskland* punkt

58, C-385/02 *Kommissionen mot Italien*, punkt 19, C-394/02 *Kommissionen mot Grekland*, 12 punkt 33 och C-26/03

Stadt Halle, punkt 46, prop. 2001/02:142 s. 99, prop. 2006/07:128 s. 291 samt Högsta

förvaltningsdomstolens
uttalanden i RÅ 2005 ref 10, RÅ 2008 ref 79 och RÅ 2009 not 134.

- från annonseringsskyldigheten. Den svenska lagstiftaren har istället uttryckt att den upphandlande myndigheten har bevisbördan även för påståenden att förutsättning för direktupphandling med stöd av de icke direktivstyrda bestämmelserna i LOU föreligger.2 I RÅ 2009 not 134 har Högsta förvaltningsdomstolen fastslagit att den upphandlande myndigheten har bevisbördan för att undantag från annonseringsskyldigheten föreligger vid upphandlingar enligt 15 kap. LOU.3 Det är således SR som ska styrka att det förelegat sådana omständigheter att de aktuella tjänsterna fick köpas utan föregående annonsering.

Otillåtna direktupphandlingar anses både av unionslagstiftaren och av den svenska lagstiftaren i sig vara en av de allvarigaste överträdelseerna inom upphandlingsområdet, vilket bör leda till att sanktionsvärdet i dessa fall ofta kan anses vara högt. En upphandlingsskadeavgift vid otillåten direktupphandling bör således ligga i den övre delen av skalan, i allmänhet mellan fem och tio procent av avtalets värde.

4 Prop. 2009/10:180 s. 196-197 och 370.

5 Jfr a prop. s. 197.

6 Se bl.a. prop. 1981/82:142 s. 24-25 och bet. 1981/82:JuU53.

7 Prop. 2009/10:180 s. 183.

8 A prop. s. 187 och 197.

Är konstkonsulterna jäviga?

I kommunens inlaga till förvaltningsrätten beskrivs vidare hur Stockholms konst anlitar konstnärer som expertis/konsulter, för att ta fram ett konstprogram och föreslå konstnär för uppdraget. Man har tillgång till mappar, register. Referensmaterial m m. Dessa konsulter och dess urval görs selektivt och godtyckligt, det finns ingen insyn i detta.

Det framgår inte alls varför man valt en konstnär som konstkonsult eller hur man upphandlat denna tjänst. Det framgår ej heller om denne konstkonsult kan anses opartisk i sitt förhållande till inblandade konstnärer och presumtiva uppdragstagare? Vilken relation har konstkonsulten till de konstnärer som handplockats för olika uppdrag? Är han att betrakta som jävig?

Förbud mot lokala hänsyn

Principerna om varors och tjänsters fria rörlighet enligt Romfördraget för skapandet av en inre marknad, hindrar de upphandlande enheterna att ta nationella, regionala och lokala hänsyn vid upphandlingen. EG-domstolen har också i ett antal domar behandlat frågan om särbehandling av geografiska skäl och funnit att förfarandet strider mot fördraget.

Klart och tydligt förfrågningsunderlag

För att kunna utnyttja de konkurrensmöjligheter som finns och för att det skall ske på lika villkor, krävs ett klart och tydligt förfrågningsunderlag. Detsamma följer av principen om förutsebarhet och öppenhet (transparens) i gemenskapsrätten. Förfrågningsunderlaget bör vidare så långt möjligt/lämpligt öppna för konkurrens och får enligt 1 kap. 16 § och 6 kap. 3 § inte riktas mot en viss leverantör. Innehållet i ett förfrågningsunderlag i en upphandling över tröskelvärdena är styrt bland annat av 1 kap. 16 a § och kraven på annonsinnehåll enligt förordningen (1998:77) om annonser.

Aktivt söka konkurrens

Med "utnyttjande av de konkurrensmöjligheter som finns" följer också ett krav på att aktivt söka konkurrens. Vad gäller skyldigheten som föreligger för en upphandlande enhet att undersöka och tillvarata den konkurrens som kan finnas mellan leverantörer inom och utom landet (inte bara inom EU), är det rimligt att man försöka anpassa anbuds givarkretsen efter upphandlingens storlek och karaktär.

Detta innebär att ju större värde upphandlingen representerar desto mer angeläget är det att vända sig till ett större antal potentiella anbudsgivare. Ibland kan det emellertid vara

motiverat att försöka begränsa antalet tänkbara anbudsgivare, exempelvis vid ett mycket stort antal anbud.

Viktigt att upphandlingens följs vid beställning av offentliga konstgestaltningar.

Enligt lag (2016:1145) offentlig upphandling, 4. kap. Allmänna bestämmelser framgår. 1 § Upphandlande myndigheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Upphandlingar ska vidare genomföras i enlighet med principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet.

Mål C-16/98, Kommissionen mot Frankrike.

Se t.ex. mål C-275/98, *Unitron Scandinavia A/S*, p. 31.

Bovis, Christopher H: EU Public Procurement Law, 2007, 1 uppl., Edward Elgar Publishing Limited.s. 65 f.

I målet *Kommissionen mot Frankrike*, konstaterade domstolen att likabehandlingsprincipen ska beaktas under hela upphandlingsprocessen och att principen även kräver likabehandling av potentiella leverantörer som inte fått chans att delta i upphandlingen. En sådan situation kan uppstå exempelvis då upphandlingen genomförts utan annonsering. De leverantörer som inte har fått vetskap om upphandlingen har då diskriminerats.

EU-kommissionen 2018.

Svar från EU-kommissionen gällande tolkningen av direktiv 2014/24, artikel 32.2, i vilket jag redovisar nedan.

”I direktivet, 2014/24/EU, förhandlat förfarande utan föregående offentliggörande används för offentliga byggentreprenader, och offentlig upphandling av tjänster i något av följande fall. (i) syftet med upphandlingen är att skapa eller förvärva ett unikt konstverk eller konstnärlig prestation. **I skäl 50 (se nedan) i direktivet förklaras vidare att förhandlat förfarande utan föregående annonsering ska användas under mycket exceptionella omständigheter:**

”Med hänsyn till de skadliga effekterna på konkurrensen bör förhandlade förfaranden utan föregående offentliggörande av meddelande om upphandling endast användas under mycket exceptionella omständigheter. Undantaget bör begränsas till fall då offentliggörande antingen är omöjligt, på grund av synnerlig brådska till följd av omständigheter som den upphandlande myndigheten inte har kunnat förutse eller som inte kan tillskrivas den, eller där det redan från början står klart att offentliggörandet inte kommer att leda till ökad konkurrens eller bättre upphandlingsresultat, inte minst därför att det objektivt sett endast finns en ekonomisk aktör som kan fullgöra kontraktet. Detta gäller för konstverk, när konstnärens identitet i sig avgör konstföremålets unika art och värde. Exklusivitet kan också uppstå av andra skäl, men endast objektivt exklusiva situationer kan motivera användningen av förhandlat förfarande utan föregående meddelande om upphandling, där den exklusiva situationen inte har skapats av den upphandlande myndigheten själv med tanke på det framtida upphandlingsförfarandet.

Upphandlande myndigheter som åberopar detta undantag bör motivera varför det inte finns några rimliga alternativ eller andra möjliga utvägar, såsom att använda alternativa distributionskanaler, inklusive utanför den medlemsstat där den upphandlande myndigheten finns, eller överväga till sin funktion jämförbara byggentreprenader, varor och tjänster.

Om den exklusiva situationen har uppstått av tekniska skäl bör de definieras och motiveras ytterst noggrant från fall till fall. Det kan exempelvis röra sig om att det är tekniskt nära nog omöjligt för en annan ekonomisk aktör att uppnå erforderlig fullgörandenivå eller att det är nödvändigt att 14 använda specifik kunskap eller specifika verktyg eller medel som endast en ekonomisk aktör har. Tekniska skäl kan också innebära särskilda driftskompatibilitets krav som måste uppfyllas i syfte att

säkerställa att de byggentreprenader, varor eller tjänster som ska upphandlas kommer att fungera.”

I Europeiska unionens domstols rättspraxis framhålls också att undantagen från föregående offentliggörande plikt ska tolkas strikt. Det ska enligt EU-kommissionen framgå tydligt att en utannonsering inte skulle leda till mer konkurrens eller bättre upphandlingsresultat, inte minst för att det endast objektivt finns en ekonomisk aktör som kan utföra uppdraget. ”

”I enlighet med artikel 32.2 är det viktigt att den upphandlande myndigheten noggrant underbygger i varje enskilt fall varför endast den specifika valda aktören kan utföra uppdraget och motivera att det saknas alternativ.”

Det finns i Sverige mellan 10.000 – 15.000 konstföretag, ytterligare finns i de nordiska länderna, i Europa och världen. Svenska konstnärer som driver konstföretagen verkar i Sverige och internationellt, många är utbildande utomlands. I Sverige arbetar konstnärer från hela världen. Det finns ingen vare sig teoretisk eller praktisk möjlighet för Konstrådet att hålla sig a jour med vad alla dessa företag har för kompetens och erfarenhet. Det är genom öppna utlysningar som förståelsen för vilken kompetens som finns och vem som har den, belyses.

Hänvisar till EU-domstolens beslut

EU-domstolen har även konstaterat att det är den som avser att åberopa undantagsbestämmelsen som har bevisbördan för att det verkligen föreligger sådana särskilda omständigheter som motiverar att undantag görs. Italien åberopade som stöd för sin åsikt ett myndighetsutlåtande som uttalade att dessa arbeten på grund av dess vansklighet borde utföras av en enda kvalificerad entreprenör. EU-domstolen konstaterade dock att endast omständigheten att arbetena påstås vara komplicerade och vanskliga inte räcker för att visa att arbetet uteslutande ska anförtros en enda entreprenör. Domstolen ansåg inte att Italien styrkt någon grund genom att åberopa myndighetsutlåtandet. Italien borde istället ha gett en utförlig förklaring som visade att det var nödvändigt att anförtro arbetet till en enda leverantör. Endast ett fåtal exempel har nämnts i förarbete och litteratur. Bland annat har situationen då ett statligt konstmuseum ska köpa in en tavla målad av Picasso nämnts som ett exempel. Även då en upphandlande myndighet eller enhet redan har ett konstverk av en viss konstnär och önskar beställa ett exakt likadant för att uppnå ett enhetligt resultat har betraktats som en situation som faller inom undantagets tillämpningsområde.

Undantaget får enbart användas då myndigheten kan visa att inga likvärdiga konstverk eller konstnärer existerar.

En objektiv bedömning av om likvärdiga konstnärer finns tillgängliga ska alltså vara saklig och opartisk.

På grund av den risk för diskriminering som föreligger vid användning av undantaget kan det argumenteras för att myndigheten i första hand bör använda sig av något av de upphandlingsförfaranden som finns att tillgå. Det är först då det är omöjligt att tillgodose kraven på saklighet och opartiskhet eller då det är meningslöst att upphandla på grund av att det *utan bedömning* står klart att endast en lämplig leverantör finns, som användning av undantaget kan anses befogad.

En annan viktig reflektion är att oavsett om undantaget tillämpas eller inte måste myndighetens beslut baseras på saklighet. Vad är då fördelarna med att tillämpa undantaget? Myndigheten undgår visserligen arbetet med att sortera bort anbud som inte är relevanta men det är svårt att argumentera för att detta är skäl nog för att inte konkurrensutsätta uppdraget i enlighet med upphandlingslagstiftningen.

Enligt EU-domstolen ska undantaget från annonseringsplikten tolkas restriktivt och tillämpas snävt. Endast i undantagsfall ska det vara tillåtet att kontakta en leverantör direkt utan föregående annonsering. En förutsättning för tillämpning är att inget annat likvärdigt konstverk finns tillgängligt.

Detta innebär att myndigheten måste visa att den har en specifik kravbild och att det utifrån denna kravbild endast finns en lämplig konstnär för det aktuella _____ 15 uppdraget. Detta innebär att det ställs relativt höga krav för att en myndighet ska få tillämpa undantaget, vilket bör resultera i att undantaget tillämpas med den

restriktivitet som EU-domstolen har fastslagit.

Detta har Statens konstråd inte kunnat presenterat.

Alla ska behandlas lika

Bestämmelserna i LOU är tvingande för upphandlande myndigheter och frågan om grunderna för vilka anbud som ska antas är central för syftet att uppnå en icke diskriminerande upphandling.

Syftet med de upphandlings-rättsliga reglerna är bland annat att säkerställa den lagliga efterlevnaden av EU-fördragets bestämmelser om etableringsfrihet och rörlighet mellan medlemsstaterna. **Det har därför i 4 kap. 1, 2 § LOU** införts ett antal unionsrättsligt grundade principer som oavsett upphandlingsförfarande ska iakttas vid offentlig upphandling. Däribland **principerna om likabehandling och ickediskriminering samt öppenhet (transparens)** innebärande att alla leverantörer ska behandlas lika och ges möjlighet till sådan insyn att de i konkurrens med andra leverantörer kan lämna anbud på lika villkor.

Beroende av konstkonsulter

Konstrådet och Stockholms konst har gjort sig beroende av att anlita konstkonsulter – s.k expertis - som har sin huvudsakliga uppgift att kontakta konstnärer för gestaltungsuppdrag. Konsulterna är själva konstnärer och kan betraktas som jäviga och kritiseras för vänskapskorruption då de handplockar konstnärer till uppdrag. Min uppfattning av över 30 års granskning av detta system att låta andra konstnärer handla av andra konstnärer, främjar korruption svågerpolitik. Detta system måste avvecklas omedelbart för att minimera jävsproblematik. Frågan är om detta kan betraktas som rättssäkert?

Lagen om offentlig upphandling syftar i sin helhet till att avskaffa eller minimera dessa risker och verkar för likabehandling och öppenhet när offentliga medel används för inköp av varor och tjänster.

Ge anställda mer inflytande

Både brukare, anställda (allmänhet) har inget inflytande eller bestämmande rätt vad gäller hur offentliga gestaltungsuppdrag skall beställas och placeras. Det är dags att de anställda och dess brukar får ett inflytande över den konst som köps in, och som sen ska placeras på äldreboenden, skolor och andra offentliga institutioner. **Det hittills varande systemet med att gynna ett ”expertvalde” skall avvecklas till förmån för det allmännas inflytande. Eventuella sakkunniga ska i stället kunna anlitas som rådgivare.**

Myndigheterna konstrådet och Stockholms konst anlitar juridisk hjälp för att försvara direktupphandlingar och för att överklaga eventuella ogiltigförklarande av förvaltningsrätten – och,- eller kammarrätten.

Stockholm konst anlitar stadens juridiska avdelning som i sin tur debiterar dem för de timmar som man lägger ner i arbetet med att överklaga domar. För 2016-17 betalade man (enl. besked från Bengt Andersson, ekonomisamordnare) 96.330 kronor för detta arbete. Och man fortsätter att anlita den juridiska sakkunskapen under 2018.

Staten konstråd anlitar sedan en tid Hannes Snellmans advokatbyrå i Stockholm för att yttra sig över de överprövningar som gjort av direktupphandlingar vid konstrådet. Det kan konstateras att från år 2017 fram till 2018 har konstrådet betalat ut hela 453.401 kronor för de tjänster man köpt av Hannes Snellman. Allt detta för att få igenom sina direktupphandlingar.

Detta är skattemedel som Stockholms konst, och konstrådet, oförsvarligt kan nyttja för att man skall kunna fortsätta bryta mot LOU-lagens bestämmelser. Är detta också Stockholms stads samt kulturdepartementets uppfattning att dessa betydande myndigheter även i fortsättningen skall lägga hundratusentals kronor i skattemedel för att processa i förvaltningsdomstolarna?

9.4.2 Digitaliseringens påverkan på konstnärernas yrkesutövande

KFA tillstyrker utredningens förslag att regeringen ska ta fram en samlad strategi för digitaliseringen av den offentligt finansierade kulturen.

Det är vidare bra att Tillväxtverket ges i uppdrag att främja konstnärernas utnyttjande av verkets tjänster som rör digitaliseringen. Utredningen föreslår en ekonomisk ram på 100 miljoner kronor

fr.o.m 2020 för att digitaliseringsarbetets genomförande. Det kan anses vara mycket pengar för detta uppdrag, men KFA har svårt att överblicka i vilken omfattning detta uppdrag skall indelas per myndighet.

9.4.5 **Stärkt arbetsmarknad genom residensprogram**

KFA tillstyrker att konstnärliga residensprogram inrättas på statliga arbetsplatser. KFA tillstyrker att Konstnärsnämnden tillförs 10 miljoner kronor fr.o.m 2020 för internationella residensprogram.

Intressant är att se hur en samverkan kring residens ska ske mellan myndigheterna Kulturrådet, Konstnärsnämnden, Sida och Svenska institutet ska kunna samverka kring uppdraget att främja konstnärernas roll i utvecklingssamarbetet.

Utredningen nämner intressanta regionala residensprogram som banat vägen för sådana projekt som är viktiga för konstnärernas yrkesutövning. Bl a Region Skåne och Västra Götalands regionen har i ett flertal år satsat på att investera i dessa program. Att satsa på residensprogram är något som flera landsting och regioner borde göra, genom att bjuda in konstnärer från Norden och övriga Europa. Som utredningen skriver, kan olika biståndspolitiska insatser kan kulturverksamhet göra goda insatser för yttrandefrihet och demokratiska processer.

Ett mycket intressant förslag förs fram av utredningen, den att ett antal statliga myndigheter skall inrätta konstnärliga residens där konstnärer bjuds in att delta på motsvarande minst 20% av en heltid under en tiomånadersperiod. Detta är ett järvt och innovativt förslag som kan komma att betyda mycket för att bredda arbetsmarknaden för konstnärerna, och KFA tillstyrker förslaget. Denna verksamhet ska finansieras inom befintliga förvaltningsanslag och byggas ut successivt fr.o.m 2020. Tio procent av myndigheterna i Sverige, 35 stycken, ska ingå i modellen från början.

Regeringen ska enligt förslaget välja ut vilka myndigheter som ska delta genom regleringsbrevet till myndigheterna. Bolaget Tillt, som genomför konstnärsdrivna projekt, tillförs 5 miljoner kronor per år. Tillt är ett aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning och ägs av den ideella organisationen Skådebanan i Västra Götaland.

9.4.7 **Konstens behov av mellanhänder.**

Utredningen föreslår i detta avsnitt att ett nytt statsbidrag införs med en försöksverksamhet med en "allians" för konstnärliga upphovsmän under tiden 2020-2022. Kulturrådet får i uppdrag att utreda förutsättningarna för att etablera en allians (i likhet med Teateralliansen) för upphovsmän och lämna förslag om försöksverksamhetens fortsatta utformning. För detta föreslås en budgettram på 15 miljoner kronor per år. KFA tillstyrker förslaget till en ny allians för upphovsmän med den reservationen att vi i första hand föreslår vårt eget förslag till generellt konstnärstillägg som även det kan utgöra en försöksverksamhet på två eller tre år.

Utredningen vill stärka verksamheten med de olika centrumbildningarna och föreslår att det statliga anslaget till centrumbildningarna stärks med ytterligare 10 miljoner kronor från 2020. Centrumbildningarna har stor betydelse för de konstnärer som är medlemmar och deras arbetsmarknadsprojekt har stor betydelse för att kunna utveckla arbetsmarknaden.

Gemensamt för det idag etablerade tre allianserna är att de anställer frilansande utövare som är kontinuerligt yrkesverksamma samt verkar inom offentligt stödda verksamheter.

Utredningen konstaterar att erfarenheterna från allianserna är goda. Allianserna skapar ökad trygghet för konstnärerna. Anställningarna möjliggör en kontinuitet i yrket i form av regelbundna inkomster, och kompetensutveckling. Allianserna främjar arbetsmarknaden för frilansande konstnärer genom samarbeten och nätverk.

Anställningen omfattas av socialförsäkringssystemet och kollektivavtal. De de anställda får därigenom trygghet vid sjukdom, betald semester, betald föräldradledighet, tjänstepension m. m. Det medför en stabilitet i såväl den privata som den yrkesmässiga tillvaron, skriver utredningen.

Bara lovord av utredningen om de tre etablerade allianserna alltså. Men varför, varför föreslår inte utredningen att bild- och formkonstnärer skall omfattas av detta system? Fullständigt obegripligt enligt KFA. Varför skall enbart bild- och formkonstnärer ställas utan för dessa anställningar och sedvanliga trygghetsvillkor som följer med detta?!

KFA har sedan bildandet (2002) föreslagit att det gammalmodiga stipendiesystemet skall avvecklas till förmån för ett generell avtalsbaserad ersättning vi kallar **Generellt konstnärstillägg** som är baseras på inkomster upp till ett visst tak då ersättningen avstannar. Konstnärstillägget omfattas av alla de trygghetsförmåner som skådespelare och musiker redan innehar och som tillkommer dem som t ex anställs av Teateralliansen. Stipendiesystemet är en rent godtycklig ersättningsform och inte är beskattat, det ger inga poäng för tjänstepension, eller rätt till andra socialförsäkringar. Stipendierna bygger inte på att de konstnärer som har lägst inkomsterna erhåller stipendier, även miljonärer kan erhålla arbetsstipendier och s.k. femåriga stipendier, detta har ju bevisligen hänt. Stipendierna grundas på kvalitetsaspekter, inte på aktiv yrkesverksamhet, det krävs och det redovisas ingen motprestations beskrivning av de som erhåller stipendierna. Misstron mot stipendiesystemet är stort bland konstnärskåren vad gäller fördelningsprinciper av dessa stipendier.

Att som utredningen nu gör, att föreslå en "allians" för upphovsmän (bildkonstnärer-författare) är ett slag i luften och bortkastade skattemedel. Det får även anses mycket anmärkningsvärt att utredningen inte under de senaste åren tagit del av den snedfördelning och brott mot jävsbestämmelserna som skett vid Konstnärsnämnden och dess arbetsgrupper, som då rapporterats av Sveriges Radio P1 bland flera medier. Detta är ju allvarligt att utredningen inte finner någon som helst kritik mot hur stipendiefördelningen skett inom Konstnärsnämnden, Sveriges bildkonstnärsfond? KFA kommer att bifoga de filer där bl a Konstnärsnämnden kritiserats för att inte ta jävsbestämmelserna på allvar.

Ser man till utredningens resonemang vad gäller själva förslaget till "allians" för upphovsmän så är det ju inte på långa vägar ett färdigt förslag eftersom det nu är upp till Kulturrådet att komma fram till ett färdigt förslag, vilket i sin tur tar ännu längre tid innan arbetsvillkoren för bildkonstnärerna kan förbättras, hur länge ska vi behöva vänta?

Läser man se hur utredningen resonerar på sidorna 399-400 - kvalificering, lönesättning etc, så kompliceras förslaget ytterligare där man talar om att en upphovsman (konstnär) under en "period har haft ett visst antal beställningar och framställt ett visst antal verk"? Varför just denna gränsdragning och varför måste man ha haft ett visst antal beställningar? Nej utredningens resonemang ger inget seriöst intryck, detta p.g.a att det inte finns ett färdigt förslag att ta ställning till. KFA:s förslag till Konstnärstillägg är mycket konkret och tydlig där endast vissa justeringar för vilken ersättning som bör utgå ska ses över. Vi uppmanar regeringskansliet att arbete vidare på detta.

KFA rekommenderar verkligen regeringskansliet att titta närmare på den sedan många år i Tyskland etablerade Künstlersocialkasse, KSK.

Den speciella socialkassan, Künstlersocialkasse, KSK, är ett system för personer som bedriver konstnärlig eller publicistisk/journalistisk verksamhet som yrke och inte är anställd, utan verkar som enskild näringsidkare/egen företagare. Anslutna betalar halva den sociala avgiften via skatten och får på detta sätt tillgång till det sociala försäkringssystemet till en reducerad kostnad.

Enskilda kulturskapare ansöker om tillträde utifrån utbildning och nivå på produktion. Man ska styrka att man arbetar som kulturskapare och att man har en minimiinkomst på 3 900 euro. Nyetablerade har en period på fem år att komma upp till den lägsta nivån. Vid anslutning till Künstlersocialkasse omfattas man av pension, ersättning vid sjukdom samt särskild omvårdnad av äldre.

KFA måste återigen trycka på att regeringskansliet skall överväga vårt förslag till Generellt konstnärstillägg. Liknande stöd finns i Frankrike, Holland, Tyskland. Generell ersättning kan prövas som försöksverksamhet under en treårsperiod och därefter utvärderas. Se vidare utredningen Generella konstnärstöd, SOU 1997:184.

av icke konstnärliga försörjningsarbeten. Konstnärerna ska uppfylla vissa objektiva kriterier och stödet ska vara inkomstprövat.

Ett starkt bakomliggande skäl till ett mer generellt stöd till bildkonstnärer är gruppens svaga ekonomiska ställning i samhället. Bildkonstnärerna är den grupp som har de lägsta bruttoinkomsterna, knappt 100 000 kronor i genomsnitt, vilket motsvarar knappt 60 % av genomsnittet för befolkningen i övrigt. Ca 25 % hade en bruttoinkomst under 40 000 kronor. Utöver detta har konstnärer svårigheter att få tillgång till arbetslöshetskassa, sjukförsäkring och sämre pensionsvillkor. Den näst lägsta genomsnittliga bruttoinkomsten hade formgivare och konsthantverkare med 102 000 kronor.

9.5.2 Konstnärens förutsättningar att verka i regionerna.

KFA instämmer i utredningens bedömning att möjligheterna för konstnärer att etablera sig i landets regioner behöver förbättras.

Skälig ersättning måste utgå till konstnärer, gällande utställningsersättningen, och en förbättrad konstbildning som långsiktigt stärker efterfrågan på konstnärligt arbete.

KFA menar att det är av stor vikt att regioner, kommuner accepterar en lagstadgad 1-%regel i det offentliga byggande och på så sätt skapar arbetstillfällen för konstnärer. Men även kommuner och de landsting som äger och förvaltar gallerier och konsthallar skall betala avtalad utställningsersättning till konstnärer. Antingen finansierar man detta själva eller så söker man statsbidrag för verksamheten. Även regionens kulturarbetsförmedling borde vara mer aktiv i att medverka till arbetstillfällen för konstnärer i s.k. projekt och residens. Möjligheten att ta stöd från Tillväxtverket tjänster och man skulle även kunna samverka med näringslivet och ett regionförbund.

Vidare är det väsentligt att kommuner och landsting köper in konst till sina myndigheter och att man följer regelverket för sådan inköpsverksamhet och att den är transparent. Tyvärr är det mycket vanligt att glesbygdskommuner har en mycket liten budget för konstinköp eller ingen alls p.g.a dess svaga ekonomi.

9.5.3 Kultursamverkansmodellen.

Utredningen konstaterar att kultursamverkansmodellen lett till en positiv utveckling av regioners kulturverksamhet. KFA instämmer i detta.

Utredningen föreslår att ytterligare 25 miljoner kronor tilldelas till det professionella kulturlivet och konstnärerna i regionerna fr.o.m. 2020.

Samverkansmodellen innebär att varje landsting får en samlad summa statliga medel att fördela inom sju angivna verksamhetsområden. Inför fördelning av medel ska landstingen ta fram en kulturplan som beskriver kulturpolitiska strategier och utvecklingsområden. Kulturplanerna bidrar till underlag för statens beslut om medfinansiering.

I en promemoria från Kulturdepartementet 2017 lämnades förslag om en utvecklad kultursamverkansmodell i syfte att utveckla samverkan och fördelning av det statliga stödet till regional kulturverksamhet. Efter remissbehandlingen genomfördes vissa förändringar bl a. Att bild- och formområdet fördes upp i förordningen som ett område som ska kunna få stöd inom modellen. Vidare har Statskontoret, som oberoende aktör, fått i uppdrag att se över och förbättra uppföljning och utvärdering av modellen, ett uppdrag som ska redovisas senast den 15 juni 2018. KFA anser att kultursamverkansmodellen är inne i en intressant utvecklingsperiod och vi följer denna med stort intresse.

Ca 20 procent av den statliga budgeten fördelas till regioner och landsting. År 2017 har 30 miljoner kronor fördelats till 13 regioner för att öka tillgängligheten. Tre områden ska prioriteras: ta vara på digitaliseringens och teknikens möjligheter, utveckla den regionala kulturella infrastrukturen och ge ökat utrymme för konst- och kulturområden som har svag regional struktur.

9.5.5 Konstbildningens betydelse.

KFA instämmer med utredningen om att den ideella konstbildningen och konstförmedlingen är viktiga delar av konstnärspolitiken. Stödet till de organisationer som verkar på området tillförs ytterligare 5 miljoner kronor fr.o.m. 2020, enligt utredningens förslag.

9.6.1 Allmänt om offentligrättsliga ersättningsystem.

KFA instämmer i utredningens resonemang kring ersättning för utfört arbete att den är rimlig, i jämförelse med övriga yrkesgruppers löner och ersättningar. Med anledning av detta är det ett långvarigt arbete och opinionsarbete som KFA framfört att vi arbetar för att bild- och formkonstnärernas arbetsvillkor, i likhet med övriga kulturarbetare, ska kunna ingå olika avtal på kulturarbetsmarknaden som innebär stabilitet och förnyelse.

9.6.2 Offentligrättsliga ersättningar.

Utredningen anser att den s.k. Visningsersättningen till bild- och formkonstnärer och bibliotekersättningen till upphovsmän bör finnas kvar i sina grundläggande former. Utredningen vill att statens styrning av de olika systemen bör samordnas bättre.

KFA, som helt vill avveckla stipendiesystemet, kräver sedan tidigare att den s.k. Visningsersättning från 1982, avvecklas till förmån för ett ny generell ersättning till bild- och formkonstnärer som vi tidigare beskrivit i detta yttrande.

Visningsersättningen är i sig förlegad och är inte avsedd så som det var tänkt från början, att den ersättning som betalades ut till konstnärer skulle relatera till dennes representation av konstverk i offentlig ägo. 1996 inrättades istället den s.k. individuella visningsersättning (IV) där upphovsrättsorganet Bildupphovsrätt fick regeringens uppdrag att fördela detta individuella stöd. Visningsersättningen, som hanteras av Bildkonstnärnsfonden, utdelar ettåriga och tvååriga arbetsstipendier till konstnärer efter ansökan till fonden. Fondens kriterier för utdelning är konstnärlig kvalitet och konstnärlig verksamhet.

Utredningen skriver på sid. 423 att: *”Utredningen har inte mött någon opinion som ifrågasätter det rimliga i dessa system, utan det finns tvärtom en betydande legitimitet i hur de är konstruerade ...”*

Utredningen verkar blanda ihop päron och äpplen. Att fördela upphovsrättsersättningen är en sak, men att fördela arbetsstipendier efter godtycke är en sak (Visningsersättning).

I våran uppvaktning av utredningen till den 2 mars 2017 lämnade KFA sådana uppgifter där vi ifrågasatte Bildkonstnärnsfondens fördelningar av arbetsstipendier och istället föreslog ett nytt ersättningsystem för bild- och formkonstnärer. På denna punkt har utredningen inte tillräckligt noga granskat Konstnärnsrådets arbete med att fördela olika stipendier, och det är en brist i utredningen.

Lyssna på P1 Kaliber granskning av Konstnärnsrådet 2017.

Flera ledamöter inom Konstnärnsrådet har varit med och beviljat miljontals kronor till personer som de känner eller har kopplingar till. Det visar [en granskning som P1-programmet Kaliber har gjort.](#)

Konstnärnsrådet är den statliga myndighet som ger bidrag och stipendier till enskilda konstnärer.

Konstnärnsrådet slår i sin egen policy fast att vänskap inte utgör jäv.

– Bara för att man är vän eller känner en person så behöver man inte vara jävig, säger Cecilia Langemark, som är chef för Konstnärnsrådets enhet för stipendier och bidrag till enskilda konstnärer.

Men den policyn kritiserar av experter på förvaltningsrätt som Kaliber talat med efter att ha granskat beslut från 2012 och framåt för den arbetsgrupp som beslutar om bidrag till musiker hos 20

Konstnärsnämnden.

Tre olika ledamöter i arbetsgruppen har vid olika tillfällen varit med och beviljat bidrag och stipendier till personer de på olika sätt har kopplingar till genom att de arbetar, eller har arbetat, tillsammans.

Sammantaget handlar det om 2,3 miljoner kronor.

Det har skett vid tillfällen då ledamöterna borde anmält jäv och alltså inte deltagit i beslutet, det säger experter på förvaltningsrätt som gått igenom materialet för Kalibers räkning.

Konstnärsnämndens policy slår alltså fast att vänskap inte konstituerar jäv. Men det går helt emot lagen enligt professor Olle Lundin vid juridiska institutionen vid Uppsala universitet.

– Det är ju fel, det är ju rakt upp och ned fel. Man kommer inte undan annat än att vänskapsförhållanden är en definitiv jävsgrund, säger professor Olle Lundin.

Olle Lundin menar att den felaktiga jävspolicyn kan vara en förklaring till att ledamöter inte anmält jäv när det handlar om personer de har olika relationer till.

– Andra myndigheter försöker få bort alla jävsliknande situationer så gott det går, men så verkar man tydligen inte tillämpa regelverket här.

– Men det ligger ju delvis i linje med deras policy, att vänskapsförhållanden inte grundar jäv. Där har du möjligen förklaringen till varför de tänker fel, säger professor Olle Lundin.

Cecilia Langemark på Konstnärsnämnden kommenterar kritiken med att policyn kanske bör ses över.

– Hmm...men vi får väl titta på detta igen, det är ju ett regelverk som vi haft ganska länge, så det kanske finns anledning att se över det.

För Kaliber uppger Konstnärsnämnden senare att arbetet med att revidera jävspolicyn redan har påbörjats och att arbetet kommer att vara prioriterat under hösten.

Lena Pettersson

[lena.pettersson@sverigesradio.se](mailto:lana.pettersson@sverigesradio.se)

Konkurrensverket gav 1993 ut en rapport: Konkurrensfrågor på bild- och formområdet.

I denna rapport beskriver man synen på hur medel fördelas av bildkonstnärsfonden och man är kritisk mot det korporativa systemet där vissa organisationer tillåts nominera ledamöter till styrelserna.

På sid. 44 skriver man bl a följande:

”5.1 Korporativa inslag

5.1.1 Stödgivning

En övergripande slutsats baserad på främst informationen i de klagomål som redovisats och som också utgör en röd tråd genom dessa är att konst- marknaden har starka korporativa inslag. Delar av bild- och formkonstens område utgör närmast ett korporativt system där statsmakterna medvetet givit vissa branschorganisationer en särställning framför andra. Bildkonstnärsfondens förändrade organisation utgör ett illustrativt exempel på hur en sådan lösning genererar en given maktstruktur. Detta är emellertid ett utflöde av ett medvetet kulturpolitiskt ställningstagande som innebar att 1993 års beslut att inte tillåta olika yrkesorganisationer att utse styrelseledamöter genom beslut i december 1997 ersattes av ett korporativt system. Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS) har bl.a. förslagsrätt vid tillsättningen av ledamöter i Konstnärsnämnden och Bildkonstnärsfonden. Samtliga fem konstnärsorganisationer som äger förslagsrätt till Bildkonstnärsfonden är också KLYS-förbund.

Det kan således konstateras att NO:s rekommendation från år 1992... ”NO avråder att med avseende på bild- och formkonstfrågor i beslutande församlingar och andra bestämmande organ låta ingå representanter för speciell konstnärsorganisation eller som annars kan anses som potentiella

konkurrenter om uppdragen och tillråder i stället beslutande församlingar och andra bestämmande organ att i största möjliga mån söka personer i neutral position för sådana uppgifter.”

...fått ge vika för målsättningen att nå samförstånd mellan utbetalande instans

(Konstnärsnämnden) och yrkessamfundet. I ett system där det allmänna bjudit in företrädare för olika yrkesförbund att delta i beslut om fördelning av bidrag och ersättningar kommer risken för jävssituationer eller misstankar om detta vara svåra att undvika, särskilt mot bakgrund av att det finns stödberättigade konstnärer som inte givits representation.

Det förhållandet att utvalda branschorganisationer har ett inflytande över fördelningen av bidrag eller ersättningar som betalas ut från statliga organ utgör dock snarast en lämplighetsfråga, nära eller direkt förknippad med berörda organs myndighetsutövning, och således inte något konkurrens-

rättsligt problem. En risk för låg trovärdighet till följd av misstänkt favorisering av vissa konstnärer efter organisationstillhörighet är dock ägnad att minska effektiviteten i den konstnärliga produktion som samhället efterfrågar och betalar.

Kulturutskottet har under våren 1999 gjort ett tillkännagivande med anledning av ett motionsyrkande beträffande förslagsrätt vid utseende av styrelserna för Konstnärsnämnden och Bildkonstnärsfonden. Utskottet anser i likhet med motionärerna att det inte är tillfredsställande att nämnda styrelser utses efter nominering av endast ett visst antal, i förordningen (1997:1153) angivna, konstnärsorganisationer. Utskottet anser att nomineringen bör komma från en vidare krets av organisationer för att berörda styrelser skall kunna tillföras en så bred kompetens som möjligt. Regeringen får i uppdrag att föreslå hur en vidgad förslagsrätt kan öka kretsen av nominerande organisationer.

51

Även om regeringen breddar kretsen av nominerande konstnärsorganisationer och därmed reducerar risken för diskriminering, kvarstår frågetecknet kring det ändamålsenliga i att låta branschföreträdare ingå i de organ som har att fatta beslut om fördelning av allmänna medel. Detta kan, beroende på hur den framtida ordningen närmare utformas, i värsta fall äventyra den generella näringsrättsliga principen om konkurrensneutralitet och objektivitet vid stöd- och bidragsutbetalningar, något som i sin tur har relevans för merparten av de i kapitel 3 upptagna stöd- och ersättningsformerna.

5.4 Slutord

Flera av de problem på bild- och formkonstens område som manifesterat sig genom klagomål till Konkurrensverket skulle undanröjas om det kor-porativa inslaget i bidragssystemet minskades. Det bör enligt verkets mening finnas kompetenta personer även utanför branschorganens medlemskrets, exempelvis konstnärer som är medlemmar i annan organisation eller andra personer med engagemang i konstvärlden såsom konstrecensenter, museiintendenter m.fl. Att enbart utvidga kretsen av nominerande konstnärsorganisationer utgör ingen optimal lösning från konkurrenssyn-

punkt. Även vad gäller användningen av konsulter vid offentlig upphandling bör kompetenta personer regelmässigt kunna sökas i en krets utanför branschorganisationerna, exempelvis de som nämnts ovan. Härigenom lämnas en bättre garanti för ett brett förtroende beträffande det allmännas agerande i denna del.”

9.6.3 **MU-avtalet.**

KFA anser att det nuvarande MU-avtalet är viktigt men det räcker inte till utan måste utvecklas. 22 Det innebär att avtalets ersättningar måste höjas rejält, t ex 25.000 kronor för en separatutställning. Avtalet kan för övrigt utvecklas och borde kunna gälla på samtliga offentliga utställningsarrangörer. KFA tillstyrker utredningens förslag att utöka anslaget med ytterligare 5 miljoner kronor, vilket vi tror inte kommer att räcka.

9.6.4 **Upphovsrätten.**

KFA instämmer med utredningen gällande dess påtagliga betydelse för konstnärernas yrkesverksamhet och vi behöver i Sverige se över helheten samtidigt som detta sker i samverkan med EU:s direktiv på området.

KFA noterat att det pågår ett viktigt arbete inom EU för ett direktiv om upphovsrätt på den digitala marknaden. KFA följer noga EU-kommissionens förslag till direktiv om upphovsrätt på den digitala inre marknaden och kommer att verka för att den stärker upphovsmännens rättigheter till sina verk.

9.7.3 **Konstnärlig kvalitet som tröskel.**

Utredningen föreslår att beslut om bidrag och stipendier till konstnärer ska grundas på konstnärlig kvalitet och kunna ta hänsyn till konstnärens behov av ekonomiska bidrag.

KFA avslår utredningens förslag om att beslut om olika bidrag ska grundas på konstnärlig kvalitet. Vi anser att detta kriterium är gammalmodigt och hör inte hemma i en statliga myndighet som skall fördela skattemedel till yrkeskonstnärer.

KFA menar att det som man i första hand ska ta hänsyn till är den konstnärliga verksamhetens art – aktiv eller passiv – och konstnärens ekonomiska behov som kan bekräftas av den sökandes inkomstdeklaration. Kvalitet är ovidkommande här eftersom detta inte går att mäta och är helt en godtycklig parameter som bara skapar felaktiga ställningstaganden.

Som KFA föreslagit i detta yttrande föredrar och hänvisar vi till vårt reformförslag för ny ersättning till konstnärer, Konstnärstillägg, där kriterierna är objektiva.

9.7.5 **Tre typer av bidrag och stipendier.**

Utredningen föreslår att statsbidraget ska omfatta tre typer av stipendier; arbetsstipendier, projektbidrag och långtidsstipendier.

KFA avstyrker förslaget till förmån för vårt eget förslag till konstnärstillägg. KFA anser dock att projektbidraget kan kvarstå men att detta ses över och utvecklas mer i syfte att kunna vara ett investeringsstöd. Medel till arbetsstipendier och långtidsstipendier skall tillföras den nya konstnärersättningen.

9.7.6 **Arbetsstipendier.**

Utredningen föreslår att arbetsbidragen skall kvarstå i nuvarande form. KFA avstyrker detta förslag och hänvisar istället till vårt eget förslag till Konstnärstillägg.

9.7.8 **Långtidsstipendier.**

Utredningen föreslår att långtidsstipendierna kvarstår i nuvarande form. KFA avstyrker förslaget och föreslår att dessa skall avvecklas till att istället överföras till den nya ersättningen Konstnärstillägg.

9.7.10 **En ny fond för stöd till bild- och formkonstnärer.**

Utredningen föreslår i detta stycke att en ny fond etableras med en avgift på 5 procent vid försäljning av verk där upphovsrätten utgått, detta efter norsk modell. En avgift tas ut vid försäljning av den professionella konsthandeln. Utredningen föreslår att fondens medel skall administreras av Konstnärsnämnden.

23

KFA tillstyrker förslaget att en avgift tas ut på den konstförsäljning där upphovsrättens tid, 70 år, utgått. Dock föreslår KFA att en särskild nämnd inom Statens kulturråd skal administrera denna avgift.

KFA föreslår att en del av dessa fondmedel tilldelas konstnärers som pensionerats med mycket låg garantipension. Vidare kan medel tilldelas yngre konstnärer.

9.8.1 Socialförsäkring och a-kassa.

KFA tillstyrker här utredningens förslag att det behövs göras flera andra åtgärder för att konstnärer, frilansande, ska kunna tillgodoräkna sig SGI.

KFA har även ett förslag som skulle göra det möjligt för bild- och formkonstnärer att kunna ansluta sig till en A-kassa. Samtliga dessa socialförsäkringar om regering och riksdag bestämmer sig för att införa ett generellt konstnärstillägg, som är beskattat och pensionsgrundande, till bild- och formkonstnärer. Då skulle många av de problem kunna lösas – se vidare Teateralliansen – som bildkonstnärer tvingats ställa sig utanför där inga rättigheter av trygghetsersättningar finns att tillgå.

KFA menar att det frågan vilka ersättningar som ska berättiga till SGI m fl, måste samordnas av regeringskansliet med tanke på alla de utredningar som nu lagt i gällande fråga.

Rätt till a-kassa

Det finns möjlighet för bild- och formkonstnärer och andra kulturarbetare som är enskilda näringsidkare med F-skatt och eller FA-skattsedel, att ansluta sig till **Unionens a-kassa**. Sedan några år har medlemmarna i fackförbundet Symf ett avtal med Unionen om detta. Många av Symfs medlemmar är även frilansande musiker. Unionen innehar en kultursektion som väl känner till de speciella förutsättningar som gäller för musiker och artister/konstnärer.

När det gäller intresseorganisationer för bild- och formkonstnärer kan man tänka sig att ett gemensamt samverkansavtal tecknas med Unionens a-kassa där man då kommer fram till vilket regelverk och principer som kan premiera en a-kasseersättning.

Läs mer om a-kassan (<https://www.unionensakassa.se/forsakring/kulturarbete/>)

9.9.1 Förbättrade pensioner för konstnärer.

Utredningen föreslår här att man tillsätter en särskild utredning för att se över konstnärernas pensionsvillkor. Det är helt riktigt som utredningen påpekar att många av dagens aktiva konstnärer (utan anställning) kommer att sakna en tjänstepension.

KFA instämmer i utredningens förslag och tillstyrker förslaget om en utredning.

Utredningen konstaterar att konstnärer har alla sämre/lägre pension än befolkningen som helhet. Bild- och formkonstnärer ligger sämst till, medan teaterområdet jämfört med andra konstnärsgupper har relativt goda pensionsintäkter.

Detta speglar ju resultatet av den för konstnärspolitik där statsmakten genom konstnärsnämnden i flera decennier tilldelat och erbjudit bildkonstnärer statliga stipendier som inte är beskattade eller pensionsgrundande. Och till råga på allt så fortsätter denna utredning att påheja denna katastrofala ersättningsform som arbetsstipendier, hur är detta möjligt. Kan det vara så att etablissemangen och statsmakten anser att bildkonstnärer ska inte kunna anställas, eller man ska inte kunna ställa motprestationskrav på bildkonstnärer, de får nöja sig med ett eller flera statliga stipendier som sen delas ut av andra konstnärer...??

9.10.1 Den statliga styrningen.

Utredningens förslag ifrågasätts här.

KFA anser att regeringens regleringsbrev skall vara tydliga så att missuppfattningar inte skall kunna öka gällande de bidragsfördelande myndigheterna. Detta eftersom det är offentliga 24 myndigheter som hanterar medborgarnas skattemedel och då är det viktigt att de fortfarande finns insyn och transparens.

9.10.3 **Bedömningsgrupper.**

Utredningen föreslår och anser att de konstnärliga bedömningsgrupperna ligger i linje med dem "tillitsbaserade" styrningen och ska behållas.

KFA avslår utredningens förslag och delar ej dess uppfattning om att man ska bevara det korporativa systemet. Se vidare Konkurrensverkets kritik av Konstnärsnämnden. KFA menar i stället, med anledning av vårt eget förslag till Konstnärstillägg, att det korporativa systemet måste avskaffas snarast möjligt.

Modernisera styrelsesammansättningen i Sv. Bildkonstnärnsfond

KFA föreslår regering och riksdag att beslut fattas i syfte att modernisera sammansättningen av styrelsen i Konstnärsnämnden resp. Sv. Bildkonstnärnsfond i syfte att avskaffa de korporativa inslagen. Expertis som konstnärer/formgivare ska i stället anlitas på konsultbasis. Styrelsen för Konstnärsnämnden bör bestå av 9 ledamöter. Styrelsen för Sv. Bildkonstnärnsfond föreslås bestå av 7 ledamöter. (idag består styrelsen av 10 konstnärer, främst utsedda av KRO, och 1 fotograf samt 1 museichef.).

Sammansättningen av styrelserna bör så långt det är möjligt vara oberoende och neutral i förhållande till yrkesaktiva konstnärer och dess organisationer. (se vidare Konkurrensverkets rapport "Konkurrensfrågor på bild- och formkonstområdet" 1999). Detta för att bli kommit bort från jävsproblematiken och kritik i form av svågerpolitik vid utdelning av olika stipendier. Kritik gällande sammansättningen har även framförts av Riksrevisionen 2008.

Modernisera förordningen (1982:600) om Sv. Bildkonstnärnsfond. Modernisera, revidera texten i relation till de medel som fördelas. Texten stämmer ej överens med dagens verklighet och syfte.

Modernisera, revidera förordningen (2007:1199) instruktion för Konstnärsnämnden.

Modernisera, revidera förordningen (1976:528) om bidrag till konstnärer.

10.2 Konsekvenser för staten.

Utredningens förslag till nya konstnärspolitiska insatser innebär att statens kostnader kommer att öka med 225 miljoner kronor. Man föreslår att de ökade kostnaderna finansieras genom omfördelning inom avgiftsområde 17.

KFA avstyrker det förslaget. KFA föreslår att medel skall omfördelas inom statsbudgeten för att bekosta utgiftsökningen. Bl a har KFA föreslagit att medel skall tillföras kulturområdet från statsanslaget till arbetsmarknadspolitiken.

För Konstnärsförbundet Alliansen KFA augusti 2018

***Tony Roos förbundsordförande
Styrelsen***

